

РЕЦЕНЗІЇ

doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10390>

Наталія Колесник

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
кафедра історії та культури української мови,
вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна, 58012,
тел. (0372) 58 48 00, e-mail: nkolesnyk@yahoo.pl*

[*Бучко Д.* Походження назв населених пунктів Тернопільщини / Дмитро Бучко, Віра Котович. – Дрогобич : Посвіт, 2017. – 316 с.].

Широта і складність онімійних систем, їхня національна самобутність, неповторна на різних етапах розвитку та в різних регіонах екстралінгвальна закоріненість вимагають системного, послідовного опису всіх складників національної онімії. І цей опис для частини українських регіональних систем ойконімів донині залишається актуальним. 2018 року побачила світ книга українських ономастів Дмитра Бучка та Віри Котович, присвячена ойконімії сучасної Тернопільської області, яка стала ще одним кроком у пізнанні топонімії України, що, безперечно, наближає українських ономастів до реалізації мрії багатьох поколінь науковців – укладання “Словника ойконімів України”.

Задуманий світлої пам’яті професором Дмитром Бучком словник доопрацювала його учениця, аспірантка, а надалі і докторантка Віра Котович та дбайливо відредагувала дружина Ганна Бучко, знаний в Україні та поза її межами антропоніміст, який і належить ідея видати словник. Рецензована праця – це 1 066 словникових статей про назви всіх поселень нинішньої Тернопільщини (1 400 зібраних назв наразі ще не проаналізовано). У передньому слові Віра Котович детально розповідає про працю, свою і Вчителя, над словником: про особливості збору фактажу та виявлення першофіксацій, згадує і частково аналізує лексикографічні та наукові праці колег, які стали цінним джерелом інформації й наукових дискусій. Хочемо зауважити, що наведений у кінці книги список бібліографічних скорочень яскраво презентує солідність як джерельної, так і наукової бази аналізованої лексикографічної праці. Лише, на нашу думку, несправедливо обійдено увагою історико-етимологічний словник Павла Чучки “Слов’янські особові імена українців”, бо, попри його наявність у списку, у самому словнику посилань на нього обмаль: коли йдеться про такі оніми, як *Борсук*, *Губа*, *Дуб*, *Заруба*, *Зозуля*, *Кулак*, *Малаш* та ін. їх, однозначно, бракує. До речі, ойконім *Малашівці* у словнику пояснено як похідне, за працею Марії Демчук, від давнього слов’янського відапелятивного імені *Малиш* (с. 173), а словник Павла Чучки,

наприклад, фіксує ближчий фонетично до ойконіма варіант давнього слов'янського імені *Малаш* (с. 227).

Дмитро Бучко, як точно зауважив колись Юрій Карпенко, не лише досліджував конкретний онімійний матеріал, а й продукував “нові цікаві інтерпретації і, загальніше, нові думки”, висловлював власну позицію щодо окремих явищ в ономастиці. У передньому слові Віра Котович навела теоретичні засади семантико-словотвірного аналізу назв населених пунктів Тернопільщини, які професор Дмитро Бучко, проводячи впродовж багатьох років діахронний аналіз ойконімів різних регіонів України, звів свого часу до чотирьох принципів номінації, і які вважав засадничими для наукового аналізу й опису, власне, української ойконімії:

1. Номінація поселення через відображення в його назві зв'язку з найменуванням окремої особи або групи осіб.

2. Номінація поселення через відображення в його назві зв'язку з назвами сусідніх (зрідка – віддалених) географічних об'єктів.

3. Номінація поселення через відображення в його назві індивідуальних особливостей (ознак) самого населеного пункту.

4. Номінація поселення через відображення в його назві економічно-виробничих, суспільно-політичних чинників та пам'ятковості (найменування поселень на честь відомих людей, визначних історичних подій та ін.), а також спеціально придумані назви (с. 9–18).

Подальше пояснення походження назв населених пунктів Тернопільщини подано відповідно до цих вихідних положень. Укладений за чітко визначеними принципами словник дав змогу Вірі Котович у передньому слові зробити певні висновки щодо особливостей поширення окремих топонімійних словотвірних моделей на території сучасної Тернопільщини, а також є серйозною базою для укладання “Словника ойконімів України” та неоціненним джерелом для подальших студій національної ойконімії.

Зрозуміло, що частина наведених тлумачень ойконімів, насамперед етимологічних, стануть приводом для наукових дискусій, що не тільки не применшуватиме вагомість рецензованого видання (загальновизнаний факт, озвучений свого часу Юрієм Карпенком: етимології “завжди містять більший чи менший елемент ненадійності”), а навпаки – увиразнюватиме ретельність зібраного матеріалу, а також його надійність для наукових пошуків, зіставлень, паралелей, появи нових цікавих інтерпретацій під час вивчення української ойконімії.

Насамкінець хочемо висловити щиру подяку Ганні Євгенівні Бучко та Вірі Василівні Котович, завдяки самовідданій праці яких і побачив світ словник “Походження назв населених пунктів Тернопільщини”. Навіть відійшовши від нас у засвіти, учений широкого світогляду й глибокої ерудиції, відданий справжній науці Дмитро Григорович Бучко продовжує натхненно служити українській ономастиці, як робив це за життя.